

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U001534

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 11-05-2026

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Каценко Андрій Любославович

2. Andrii L. Katsenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6151-1483

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 091

Назва наукової спеціальності: Біологія

Галузь / галузі знань: біологія

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Біологія

Дата захисту: 26-06-2026

Спеціальність за освітою: Педагогічна освіта

Місце роботи здобувача: Полтавський державний медичний університет

Код за ЄДРПОУ: 43937407

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 13430

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний медичний університет

Код за ЄДРПОУ: 43937407

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний медичний університет

Код за ЄДРПОУ: 43937407

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 34.41.35

Тема дисертації:

1. Структурна та просторова організація екскреторних проток сльозових залоз лабораторних щурів та людини
2. Structural and spatial organization of the excretory ducts of the lacrimal glands in laboratory rats and humans

Реферат/анотація:

1. Каценко А.Л. Структурна та просторова організація екскреторних проток сльозових залоз лабораторних щурів та людини. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 091 Біологія, в галузі знань 09 Біологія – Полтавський державний медичний університет, МОЗ України, Полтава, 2026. У зв'язку з комп'ютеризацією населення, що збільшило навантаження на орган зору, і призвело до частого розвитку синдрому «сухого ока». Тому морфологічні властивості сльозових залоз та Гардерової залози лабораторного щура привертають увагу лікарів і науковців. Метою дослідження було: встановити закономірності та специфічні риси просторової організації системи вивідних проток та їх кінцевих відділів в синтопічній єдності з гемомікроциркуляторним руслом у лабораторних щурів та людини. Для досягнення поставленої мети потрібно було вирішити такі завдання: 1. Вивчити анатомічну та гістологічну будову сльозових та Гардерових залоз лабораторних щурів способом виготовлення (2D) фотореконструкцій та (3D) реконструкцій. 2. Провести морфометричне дослідження

екскреторних проток сльозових залоз лабораторного щура та ланок гемомікроциркуляторного русла. 3. Провести порівняльний морфологічний аналіз отриманих даних щодо сльозових залоз лабораторних щурів та людини, встановити закономірності і специфічні риси просторової організації систем їх вивідних проток. 4. Узагальнити отриманий результат та спираючись на дані літератури, сформулювати концептуальні положення про загальнобіологічні закономірності та відмінності в структурі сльозових залоз лабораторних щурів та людини. Для розв'язання поставлених завдань у дослідженні було використано 30 інтактних білих щурів-самців репродуктивного віку (3-5 місяців) масою тіла 250-400 г. Матеріалом дослідження слугували препарати екстраорбітальних, інтраорбітальних та Гардерових залоз сльозових залоз лабораторних щурів. Перше встановлено, що кожна індивідуальна сльозова залоза лабораторного щура, а також Гардєрова має складно-розгалужену систему вивідних проток. Морфометричне дослідження ексекреторних проток сльозових залоз та ланок гемомікроциркуляторного русла у лабораторних щурів. Встановлено, великі ексекреторні протоки знаходяться переважно поза межами часточок, у межах часточок протоки малого калібру та термінальні відділи. Принципи організації сльозових залоз людини та лабораторних щурів є загалом подібними, однак відрізняються низкою морфологічних і топографічних особливостей. Наукова новизна отриманих результатів. Встановлено стереоморфологічні закономірності просторової організації системи вивідних проток екстраорбітальної, інтраорбітальної та Гардєрової залоз щурів. Уточнено топографію міоепітеліальних клітин у стінці вставних проток. Удосконалено морфометричну характеристику трубчастих структур сльозових залоз лабораторних щурів. Встановлено морфологічну подібність організації системи вивідних проток сльозових залоз лабораторного щура та людини. Практичне значення отриманих результатів. 1. Отримані нові дані й уточнено наявні знання про морфологічну будову сльозових залоз лабораторних щурів які забезпечують коректний підхід при вирішенні певних проблем теоретичної та практичної медицини та біології тварин. 2. Розширені уявлення про будову сльозових проток екстраорбітальної, інтраорбітальної та Гардєрової залози в межах частки. 3. Викладені в дисертації результати дослідження заслуговують використання їх в навчальному процесі за відповідними розділами на медико-біологічних. 4. Ілюстративний матеріал дисертації, у вигляді оригінальних і більш якісних ніж в літературі макро- та мікрофотографій, заслуговує бути використаним при виданні нових навчальних посібників, атласів, практикумів. 5. Результати, отримані при вивченні основних структур протокової системи сльозових залоз лабораторних щурів, повинні привернути увагу морфологів. 6. Особливо заслуговують уваги результати вивчення особливостей будови сльозових та Гардєрової залоз лабораторних щурів. 7. Деклараційний патент України на корисну модель № 150955 Україна, Спосіб препарування Гардєрової сльозової залози. 8. Результати роботи та проведених досліджень впроваджені в науково-педагогічну роботу та навчальний процеси кафедр: нормальної анатомії ЛНМУ імені Данила Галицького (м. Львів); нормальної і патологічної анатомії та фізіології тварин ПДАУ; біології здоров'я людини та фізичної реабілітації ПДПУ; анатомії людини, анатомії з клінічною анатомією та оперативною хірургією, гістології, цитології та ембріології, біології, патофізіології, патологічної анатомії та судової медицини ПДМУ (м. Полтава). Ключові слова: синдром сухого ока, Гардєрова залоза, екстраорбітальна сльозова залоза, інтраорбітальна сльозова залоза, гістологічна будова, щури, сльозові залози, кінцеві відділи, ангіоархітектоніка, морфометрія, слізна плівка, офтальмологія, гемомікроциркуляторне русло, сполучна тканина, морфологія.

2. Katsenko A.L. Structural and spatial organization of the excretory ducts of the lacrimal glands in laboratory rats and humans. – Qualification research work on a manuscript basis. The dissertation for the academic degree of Doctor of Philosophy in the specialty 091 Biology, the field of knowledge 09 Biology – Poltava State Medical University, Ministry of Health Care of Ukraine, Poltava, 2026. The increasing digitalization of modern society has led to greater visual strain and a rising prevalence of dry eye syndrome. In this context, the morphological characteristics of the lacrimal glands and the Harderian gland in laboratory rats have attracted considerable attention from clinicians and researchers. The aim of the study was to identify general patterns and specific features of the spatial organization of the excretory duct system and its terminal units in syntopic unity with the hemomicrocirculatory bed in laboratory rats and humans. To achieve this aim, the following objectives were

pursued: 1. To investigate the anatomical and histological structure of the lacrimal and Harderian glands in laboratory rats using 2D photoreconstructions and 3D reconstructions. 2. To perform a morphometric analysis of the excretory ducts of lacrimal glands and the components of the hemomicrocirculatory bed in laboratory rats. 3. To conduct a comparative morphological analysis of lacrimal glands in laboratory rats and humans, identifying general patterns and specific features of the spatial organization of their duct systems. 4. To generalize the findings and, based on literature data, formulate conceptual conclusions regarding general biological patterns and differences in the structure of lacrimal glands in rats and humans. The study was conducted on 30 intact adult male white rats of reproductive age (3–5 months) weighing 250–400 g. The research material included preparations of the extraorbital, intraorbital, and Harderian lacrimal glands. It was established for the first time that each individual lacrimal gland in laboratory rats, as well as the Harderian gland, possesses a complex, highly branched excretory duct system. Morphometric analysis revealed that large excretory ducts are predominantly located outside the lobules, whereas smaller ducts and terminal units are situated within the lobular structure. The general principles of organization of the lacrimal glands in humans and laboratory rats are similar; however, they differ in a number of morphological and topographical features. Scientific novelty. The study identified stereomorphological patterns in the spatial organization of the duct systems of extraorbital, intraorbital, and Harderian glands in rats. The topography of myoepithelial cells within the walls of intercalated ducts was clarified, and the morphometric characteristics of tubular structures in rat lacrimal glands were further developed. A morphological similarity between the duct systems of rat and human lacrimal glands was also established. Practical significance. 1. The findings provide new and refined data on the morphology of rat lacrimal glands, contributing to improved approaches in both theoretical and applied medicine, as well as animal biology. 2. The study expands current knowledge of the structure of excretory ducts within the extraorbital, intraorbital, and Harderian glands at the lobular level. 3. The results can be used in educational processes within biomedical disciplines. 4. The high-quality original macro- and microphotographs obtained in this study may be used in the development of textbooks, atlases, and practical manuals. 5. The results contribute to advancing morphological research and are of particular interest to specialists in this field. 6. Special attention should be given to the findings related to the structural features of lacrimal and Harderian glands in laboratory rats. 7. Utility model patent of Ukraine No. 150955: Method for dissection of the Harderian lacrimal gland. 8. The results have been implemented in the educational and scientific activities of multiple departments, including anatomy, histology, physiology, and related biomedical disciplines at Ukrainian universities. Keywords: dry eye syndrome, Harderian gland, extraorbital lacrimal gland, intraorbital lacrimal gland, histological structure, rats, lacrimal glands, terminal units, angioarchitecture, morphometry, tear film, ophthalmology, hemomicrocirculatory bed, connective tissue, morphology.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Науки про життя, нові технології профілактики та лікування найпоширеніших захворювань

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Каценко А. Л., Шерстюк О. О., Литовка В. В., Свінцицька Н. Л. Структурна організація залозистих компонентів екстраорбітальної та інфраорбітальної слізозових залоз лабораторного щура. Вісник проблем біології та медицини. – 2020. – Вип. 2 (156). – С. 259–262.
- Katsenko, A. L. (2021). БУДОВА ЕКСКРЕТОРНИХ ПРОТОК ЕКСТРАТА ІНФРАОРБІТАЛЬНОЇ ЗАЛОЗИ ЛАБОРАТОРНИХ ЩУРІВ. Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії, 21(4), 144–148. <https://doi.org/10.31718/2077-1096.21.4.144>

- Katsenko, A., Sherstyuk O., Ustenko, R., Svintsytska, N., & Pilyugin, A. (2022). Препарування екстраорбітальної, інфраорбітальної та гардерової слъзових залоз лабораторного щура. Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії, 22(2), 61-64. <https://doi.org/10.31718/2077-1096.22.2.61>
- Sherstyuk O. O., Ustenko R. L., Tykhonova O. O., Tarasenko J. A., Katsenko A. L., Lytovka V. V., Korchan N. O. MORPHOFUNCTIONAL AND CLINICAL SIGNIFICANCE OF APUD CELLS VISUALIZED IN SOME TISSUES OF HUMAN ORGANS. (2023). World of Medicine and Biology, 19(85), 248-251. <https://doi.org/10.26724/2079-8334-2023-3-85-248-251>
- Katsenko A. L., Sherstyuk O. O. METRIC INDICATORS OF LOBULAR STROMAL-VASCULAR AND STROMALPARENCHYMAL RATIOS OF LACRIMAL GLANDS OF LABORATORY RAT. Bulletin of problems in biology and medicine. – 2024. – Issue 4 (175). – P. 545-550.
- Katsenko, A. L., Sherstiuk, O. O., Hryn, V. H., Svintsytska, N. L., Bilash, V. P., Ustenko, R. L., & Piliuhin, A. V. (2025). Morphology and morphometry of the rat lacrimal gland duct system: a comparative analysis of the extraorbital, intraorbital, and Harderian glands. Reports of Morphology, 31(3), 77-83. [https://doi.org/10.31393/morphology-journal-2025-31\(3\)-10](https://doi.org/10.31393/morphology-journal-2025-31(3)-10)

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення якості життя та здоров'я населення, ефективності діагностики та лікування хворих

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0121U108258 0125U002785

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шерстюк Олег Олексійович
2. Oleh O. Sherstiuk

Кваліфікація: д.мед.н., професор, 14.03.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8568-9254

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний медичний університет

Код за ЄДРПОУ: 43937407

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Скрипник Рімма Леонідівна
2. Rimma L. Skrypnyk

Кваліфікація: д.мед.н., професор, 14.01.18

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8463-1701

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

Код за ЄДРПОУ: 02010787

Місцезнаходження: бульвар Тараса Шевченка, Київ, 01601, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дубина Сергій Олександрович
2. Serhii O. Dubyna

Кваліфікація: к. мед. н., доц., 14.03.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0721-0855

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Донецький національний медичний університет

Код за ЄДРПОУ: 02010698

Місцезнаходження: вул. Привокзальна, Лиман, Краматорський р-н., 84404, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти**Власне Прізвище Ім'я По-батькові:**

1. Костенко Віталій Олександрович
2. Vitalii O. Kostenko

Кваліфікація: д.мед.н., професор, 14.03.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3965-1826

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний медичний університет

Код за ЄДРПОУ: 43937407

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шевченко Костянтин Васильович

2. Kostiantyn V. Shevchenko

Кваліфікація: д.філософ, доц., 091

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1665-3236

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський державний медичний університет

Код за ЄДРПОУ: 43937407

Місцезнаходження: вул. Шевченка, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство охорони здоров'я України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Білаш Сергій Михайлович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Білаш Сергій Михайлович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Прихідько Олена Олексіївна

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна